

de opvoedvraag Somajeh Ghaemina

Kan een zevenjarig meisje zelf een muziekinstrument uitkiezen?

Na twee jaar vioolles wil de zevenjarige overstappen op gitaar. Kan ze die beslissing zelf nemen?

De viool is een lastig ding. Je moet er jaren op zagen, met vals gevolg als gevolg. Maar sinds kort lukt het de negenjarige dochter om er daadwerkelijk muziek uit te krijgen, en daar heeft ze veel plezier in, ze is voor het instrument gevallen.

Anders is het met haar zusje van bijna zeven. Na twee jaar vioolles wil ze overstappen op gitaar, het favoriete instrument van haar vader. Ze vindt de viool maar stom.

Haar vader ziet de overstap wel zitten, maar haar moeder – die op zich niets tegen gitaren heeft – wantrouwt de motivatie van haar jongste. Zij vindt vioolles hartstikke leuk en de viooljuf ook, maar het probleem zit in het oefenen, dat weigert ze. Ze is minder ijverig dan haar zus, die de eerste jaren ook niet altijd even gemotiveerd was, maar toch doorzette.

Op de gitaar moet je ook oefenen, hebben haar ouders benadrukt. Ze weten: als dit meisje ergens geen zin in heeft, doet ze het gewoon niet. Gebruikt ze de overstap naar gitaar om onder het oefenen uit te komen? Kan een kind van amper zeven zelf een instrument kiezen?

Wat boft dit kind met ouders die muzikales niet als luxe zien, maar als onderdeel van de opvoeding, reageert klinisch psychologe en musicus Maria Wüst, studie leider van de master Kunsteducatie bij de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten. Maar wél een onderdeel waar het kind zelf een stem in moet hebben, vindt Wüst.

Willen deze ouders de muziekontwikkeling van hun kind blijven stimuleren, dan moeten ze luisteren naar de wensen van hun zevenjarige. Die kan volgens Wüst op haar leeftijd heel goed zelf een instrument kiezen. “Waarom wil deze moeder vasthouden aan de viool? Viool is niet het enige instrument om muzikaliteit mee te ontwikkelen. Het oefenen lijkt hier een probleem, maar dat kan op vele manieren. Op deze leeftijd is het belangrijk dat het spelen-

derwijs gebeurt, en dat het aansluit bij het karakter van het kind.”

Wüst raadt aan anders naar dat oefenen te kijken. Alleen maar doorzetten met oefenen om er uiteindelijk plezier in te krijgen, zoals dat bij de oudste dochter is gebeurd, is geen wetmatigheid. Het zou juist andersom moeten. “De muzikale groei en ontwikkeling zit niet alleen in het oefenen. Dat zit in het muziek maken, omdat je dat leuk vindt. Het oefenen alleen al zou een enorm plezier moeten zijn”, zegt Wüst, die jaren in het muziekonderwijs heeft gewerkt.

Viooldocente Ruth Houtman is het met Wüst eens, maar plaatst een kanttekening: heeft dit meisje twee jaar geleden zelf voor de viool gekozen of volgde ze haar zus? Was het haar eigen keuze, dan kan het lonen om toch door te blijven oefenen, mits haar ouders haar daarin volledig en trouw begeleiden. “Een kind van zeven kan wel bepalen wat ze wel of niet leuk vindt, maar kan de gevolgen van die keuzes nu eenmaal niet goed overzien. Viool spelen is ontzettend moeilijk. Voor slimme kinderen die op school niet gewend zijn te falen, is het een hard gelag. Je moet goed kijken in hoeverre het kind een klik heeft met het instrument. Boven alles staat dat het geen strijd moet worden. Kijk dus goed of het kind de moeilijke weg naar een succeservaring aankan.”

Maria Wüst is minder voorzichtig: laat het meisje lekker de gitaar pakken, vindt zij. Zet moeder toch door met de viool, dan zal haar dochter waarschijnlijk de kont tegen de krib gooien en helemaal geen muzikales meer willen. “Misschien past de gitaar wel beter bij dit meisje. Het levert sneller resultaat op, je kunt er verschillende genres mee spelen en het spreekt andere kwaliteiten aan. Het groeit met het kind mee in de muzikale smaak, terwijl viool toch meer gebonden is aan de klassieke muziek.”

Gooit ze dan niet twee kostbare jaren vioolles weg? “Zeker niet. Ze heeft daarin veel basale muziekkennis verkregen. Die bagage neemt ze gewoon mee.”

Oefenen op een instrument moet geen strijd worden, dat staat boven alles

Met lasercutters, 3D-printers en computers zelf dingen uitvinden: het ‘makersonderwijs’ is in opkomst. Leerlingen en leraren zijn enthousiast.

TEKST Isabel Baneke

Leerlingen van de fabklas in het Christelijk College de Populier in Den Haag. FOTO'S PHIL NIJHUIS

Een klas vol

Trots laat Victor Hupe (16) een filmpje aan zijn buurman zien. “Kijk, mijn kleine neefje test hier mijn beker. Hij moest even wennen, maar daarna schoven zijn vingers heel natuurlijk in de gleuven.” De afgelopen weken is hij druk bezig geweest met zijn idee om een mok te ontwerpen die voor kinderhanden makkelijk is vast te houden. Na een experiment met een houten mal heeft de 5-vwo-leerling de laatste versie met de 3D-printer gemaakt, vertelt hij. “Nee, dat is niet moeilijk. Wel superleuk!”

Het is vrijdagmiddag, vier uur. Het schoolplein is verlaten, de lokalen zijn leeg. De meeste leerlingen van het Christelijk College de Populier in Den Haag zijn aan hun weekend begonnen. De stilte wordt doorbroken door gezaag op de tweede verdieping. Twintig leerlingen uit verschillende klassen, van diverse niveaus en met uiteenlopende leeftijden, hebben hier hun fabklas. Met broodjes knakworst in de mond en cola in de hand lopen ze door de twee gekoppelde technieklokalen.

In de facultatieve fabklas (‘fab’ staat voor fabuleus en fabricatie) krijgen leerlingen de kans om met hun eigen ideeën aan de slag te gaan. “Van een camerastabilisator tot een houten fiets. Niets moet, alles mag. Kloeien, fouten maken, bijschaven: daar gaat het om. Leren door dingen te maken en je eigen kennis construeren”, legt biologie docent Kloen uit.

Vorig schooljaar begon Per-Ivar Kloen samen met zijn collega’s Marten Hazelaar (biologie) en Arjan van der Meij (natuurkunde) met de fabklas. “We hadden al een knutselclub voor docenten: ‘Plakken en knippen’. Eens per maand komen we bijeen om zonder doel rare dingen te maken, zoals aardappelschietters”, zegt Kloen. “Dat vond ik zo leuk dat ik vond dat de leerlingen het ook moesten ervaren.”

De enthousiaste docenten zetten daarmee het ‘makersonderwijs’ in Nederland op de kaart. Internationaal is dat al langer bezig met

een opmars. De *Maker movement*, een beweging van fanatieke uitvinders en knutselaars, ontstond toen moderne snuffjes als lasercutters, programmeerbare microprocessors en 3D-printers ongeveer tien jaar geleden betaalbaar werden. “Vroeger was het heel duur en specialistisch materiaal. Maar doordat al die nieuwe technologieën en bouwstenen nu vindbaar, bereikbaar en betaalbaar zijn, is de afstand tussen het idee en de uitvoering veel kleiner geworden”, vertelt Hazelaar.

Nieuwe ideeën

De ontwikkeling is een kans om uitvinden, ontwerpen en produceren in het onderwijs terug te laten keren. Volgens de docenten zijn die vaardigheden geleidelijk uit het onderwijs verdwenen. Vakken als techniek en handenarbeid worden mondjesmaat gegeven op de hogere leerniveaus en in het beroepsonderwijs. “Dat is jammer”, stelt Van der Meij. “Nederland is een kennisland, dus we moeten het juist hebben van creativiteit en nieuwe ideeën.”

Victor voert intussen een discussie met zijn fabklasgenoot. Zijn beker is dan misschien perfect voor zijn kleine neefje, voor oudere kinderen is de gleuf te smal. Daar moet hij een oplossing voor bedenken. “Je leert hier niet alleen met apparatuur omgaan, maar ook met elkaar. Iedereen helpt elkaar. Het is leuk om te laten zien wat je gemaakt hebt.” Volgens Victor kan iedereen een maker worden. “Je moet het leuk vinden om iets nieuws te maken. En je moet het willen, want je offert wel je vrije tijd op.”

Er zitten ook meisjes in de fabklas. Aan de andere knutseltafel kijkt Lotte Hartkamp (15) geconcentreerd naar haar naaimachine. Ze is bezig met een kattenbank voor haar poes. “Vorig jaar deed ik ook al mee aan de fabklas. Ik heb een bel gemaakt met geleidende verf, zodat er een stroomkring ontstond wanneer je er op drukte. Dan hoorde je het Super-Mariodeuntje wat ik zelf had geprogrammeerd.” Ze stopt nog een paar gekleurde M&M’s in haar mond. “Dat was veel makkelijker dan ik had gedacht. Ik